

Prehistorie en oudheid

bron 1

Rotstekening uit Bohuslän, een gebied in Zweden. De tekening dateert van ongeveer 3000 v. Chr.

bron 2

Gedeelte uit de Geschiedenis van de Peloponnesische Oorlog (431-404 v. Chr.) van de Atheense generaal en geschiedschrijver Thucydides (460-400 v. Chr.). Hij beschrijft dat er in Athene twee partijen zijn: een groep die de oorlog wil voortzetten en een groep die vrede wil sluiten. De leiders van beide partijen houden redevoeringen waarin ze hun visie uiteenzetten. Thucydides zegt daarover

Zowel vóór als na het uitbreken van de vijandelijkheden kon ik onmogelijk van de redevoeringen die ik zelf gehoord heb, het gesprokene letterlijk opnemen. En zij die vanuit verschillende plaatsen verslag bij mij uitbrachten, konden dat ook niet. Ik heb als uitgangspunt genomen dat ik van iedere spreker neerschreef wat mij in de gegeven omstandigheden de meest passende woorden schenen te zijn, waarbij ik mij zo nauwkeurig mogelijk hield aan de strekking van wat werkelijk gezegd was. Wat de feiten van de oorlog betreft, heb ik het als mijn taak beschouwd zo te schrijven dat ik niet afga op de toevallige berichtgever of op mijn eigen mening. Wat ik zelf beleefd heb en wat ik van anderen heb vernomen, ben ik zo nauwkeurig mogelijk tot in de bijzonderheden nagegaan, tot het einde toe. Mijn onderzoek was zwaar, omdat de ooggetuigen niet hetzelfde over dezelfde dingen zeiden, maar verschilden naar gelang hun sympathieën en geheugen.

De middeleeuwen

bron 3

Overzicht van steden die stadsrechten krijgen tussen 1245 en 1259. Zowel de graaf van Holland als de bisschop van Utrecht kunnen als heer van hun gebied stadsrechten geven

Stad	Jaartal	Stadsrechten verstrekt door
Haarlem	1245	graaf van Holland
Delft	1246	graaf van Holland
's-Gravenzande	1246	graaf van Holland
Ommen	1248	bisschop van Utrecht
Hasselt	1252	bisschop van Utrecht
Alkmaar	1254	graaf van Holland
Oudewater	1257	bisschop van Utrecht
Rhenen	1250-1258	bisschop van Utrecht
Amersfoort	voor 1259	bisschop van Utrecht

bron 4

Uit het Edict van Villers-Cotterêts, uitgegeven door koning François I van Frankrijk (1539)

Artikel 111: Wij willen dat voortaan alle besluiten, zowel van onze koninklijke gerechtshoven als van ondergeschikte en lagere rechtbanken, registers, verhoren, contracten, machtigingen, testamenten en andere akten worden uitgesproken, opgeschreven en uitgegeven aan partijen in de moedertaal, het Frans, en niet anders.

Vroegmoderne tijd

bron 5

In 1527 schrijft Paracelsus (1493-1541) arts en hoogleraar in Basel

De oude artsen hebben lang gedwaald. Als zij de natuur en haar krachten beter hadden onderzocht, waren ze dichterbij medische en filosofische bewijzen gekomen. Begrijp mij goed, de fundamenten waarop ik de geneeskunde bouw, zijn de filosofie, de astronomie en de alchemie van de klassieken. Maar wie weet niet dat de artsen van tegenwoordig tot de grootste schade van de zieken verkeerde diagnoses gesteld hebben, omdat zij al te slaafs de woorden van Hippocrates en Galenus (twee beroemde artsen uit de oudheid) gevolgd hebben?

bron 6

Van 1772 tot 1777 verblijft de Schots-Nederlandse beroepsmilitair kapitein John Stedman in Suriname. Hij houdt een dagboek bij waarin hij met veel tekeningen en beschrijvingen de soms wrede behandeling van slaven in Suriname laat zien. In 1796 wordt zijn dagboek uitgegeven. Een fragment hieruit

Verschillende slaven kopen hun vrijheid van hun meesters; sommigen kiezen er liever voor hun geld te bewaren, wanneer die meesters billijke mensen zijn. (Zij doen dit) omdat zij, zolang zij slaven blijven, van belastingen zijn vrijgesteld. Ik heb een neger gekend, een smid genaamd Joseph, aan wie men, vanwege zijn lange en trouwe diensten, de vrijheid had aangeboden. Hij weigerde dat zeer stellig en koos ervoor liever slaaf bij een goede meester te blijven. Joseph bezat zelf verscheidene slaven in eigendom; hij bewoonde een gemakkelijk en welgemeubileerd huis, en zelfs bezat hij enige stukken zilverwerk.

bron 7

Gedeelte uit de Verklaring van de Rechten van de Mens en van de Burger, die op 26 augustus 1789 wordt aangenomen door de Franse Nationale Vergadering

Bijgevolg erkent en verklaart de Nationale Vergadering in aanwezigheid en onder bescherming van het Opperwezen, de volgende rechten van de mens en van de burger:

- 1 De mensen worden vrij en met gelijke rechten geboren en blijven dit. Maatschappelijke verschillen kunnen slechts op het algemeen welzijn gebaseerd worden. (...)
- 3 De oorsprong van iedere soevereiniteit ligt bij het nut dat de gemeenschap ervan heeft. Geen instantie, geen individu kan gezag uitoefenen dat daar niet uitdrukkelijk uit voortkomt. (...)
- 10 Niemand mag vanwege zijn opvattingen, zelfs godsdienstige, worden lastig gevallen, in zoverre dat hun uiting de door de wet ingestelde openbare orde niet verstoort.

Moderne tijd

bron 8

Tekening van Albert Hahn op de voorpagina van het socialistische, satirische weekblad De Notenkraaker van 6 juni 1909

Onderschrift
Kameraden zoo moet het gaan!

Toelichting
Op de bus staat stembus.

bron 9

Op 10 november 1936 schrijft de conciërge van het Johanneum-gymnasium in Hamburg een brief aan de leiding van de Hitlerjugend, de nationaalsocialistische jeugdbeweging in Duitsland. Daarin zegt hij

Als conciërge van het Johanneum gymnasium zie ik elke dag dat de verhouding tussen joden en de Hitlerjugend nog niet aansluit bij de doelstellingen van de Hitlerjugend. Gelukkig zijn de joden aan hun uiterlijk te herkennen, anders zou je denken dat er op deze school helemaal geen joden zitten. Want ik moet helaas melden dat het gedrag van de niet-joden werkelijk beschamend is. In plaats van het joodse gespuis te mijden en te minachten, worden de joden zo kameraadschappelijk behandeld dat elke oprecht nationaal-socialist er van moet kotsen. De braakneiging wordt nog sterker wanneer men ziet dat bij klassenfoto's de *Hitlerjungen* en de joden eensgezind naast elkaar staan, alsof het rassenvraagstuk niet bestaat! Als ik een foto te pakken krijg, zal ik deze opsturen. Bovendien is het bekend dat een lid van de HJ (Hitlerjugend) bijna dagelijks een jood thuis ophaalt, om samen met hem naar school te gaan.

bron 10

Een foto van Cas Oorthuys, genomen kort na afloop van de Duitse bezetting van een echtpaar in hun onderduikplek onder de vloer van een tabaksfirma op de Nes in Amsterdam

bron 11

Jefferson Caffery, de Amerikaanse ambassadeur in Parijs, schrijft op 29 november 1946 aan de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken

De Fransen zijn zeer ongerust over de ontwikkelingen in Indochina¹⁾. Een hoge ambtenaar van het Franse ministerie van Buitenlandse Zaken vertelde me dat zij vooral bezorgd zijn omdat zij "duidelijk bewijs hebben dat Ho Chi Minh²⁾ rechtstreeks in contact staat met Moskou en advies en instructies krijgt van de Sovjet-Unie".

noot 1 Indochina is de naam voor de Franse koloniën in Zuid-Oost Azië.

noot 2 Ho Chi Minh is de leider van de Vietminh, de bevrijdingsbeweging van Vietnam, die vecht tegen het Franse koloniale bewind.

bron 12

Op 19 december 1989 spreekt de bondskanselier van West-Duitsland, Helmut Kohl, een menigte toe van Duitsers die hereniging van Oost- en West-Duitsland eisen. Hij zegt onder andere

Uit angst kan niets goeds ontstaan. We moeten als Duitsers tegen onze burens zeggen: gezien de geschiedenis van deze eeuw hebben we begrip voor veel van deze angstgevoelens. We zullen ze serieus nemen. Natuurlijk willen we onze belangen als Duitsers behartigen. We zeggen 'ja' tegen het zelfbeschikkingsrecht dat alle volkeren van deze aarde toekomt; ook de Duitsers.

Maar, beste vrienden, als we dit zelfbeschikkingsrecht voor de Duitsers werkelijkheid willen laten worden, dan mogen we niet voorbijgaan aan de veiligheidsbehoeften van anderen. We willen een wereld met meer vrede en meer vrijheid, die meer 'met elkaar' dan 'tegen elkaar' kent. Het 'huis van Duitsland', ons gemeenschappelijk huis, moet gebouwd worden onder één Europees dak. Dat moet het doel zijn van ons beleid.

bron 13

Prentbriefkaart van het jeugdverkeerspark "De Gouverneurstuin" in Assen, bedoeld om kinderen op een speelse manier de verkeersregels bij te brengen en aan het drukke verkeer te laten wennen

